

Ko e Uiuí'i Ngāue Fakafaifekau Ne Faka'ohovalé

Fai 'e Lucy Stevenson

'Ū Makasini 'a e Siasí
(Makatu'unga 'i ha talanoa mo'oni)

Na'e malimali 'a 'Etuini Tamalasiu 'i he'ene lue ki tu'a mei he mala'e vakapuná ki he la'aá. Na'á ne lava 'o mamata ki he 'ulu paame 'i he halá mo e 'alaha mai e ngaahi me'a fakanamu lelei mei ha māketi ofi mai. Na'á ne foki mo hono uafi ki 'Elisí ki 'Initia! Na'á na nofo 'i Ha'amoá, ka kuó na toe foki he taimí ni ki 'api.

Ka na'e 'ikai ko e 'i heni 'a 'Etuini mo 'Elisí ko ha'ana 'a'ahi pē. Na'e uiu'i kinua ke hoko ko ha ongo faifekau 'o e Siasí 'o Sisū Kalaisi 'o e Kau Mā'oni'oni 'i he Ngaahi 'Aho Kimui Ní. Na'e ki'i ongo'i lotosi'i 'a 'Etuini. Ka na'á ne 'ilo'i 'e tokoni'i kinua 'e he Tamai Hēvaní. Na'e 'osi faitokonia lahi kinua 'e he Tamai Hēvaní.

Na'e fānau'i 'a 'Etuini mo 'Elisí 'i 'Initia. Ka na'e fuofua fanongo 'a 'Etuini 'i he Siasí he'ene 'alu 'o ako 'i he 'Tunaiteti Siteití. Na'e tu'o taha 'ene 'alu 'o lotu ai. Na'á ne lau foki e Tohi 'a Molomoná. Ka 'i he'ene foki ki 'Initia, na'e ngalo 'iate ia e Siasí.

Hili ha ngaahi ta'u mei ai, na'e ongo'i 'e 'Etuini mo 'Elisí 'oku totonu ke na hiki ki Ha'amoá. Ko ha tokotaha saienisi 'a 'Etuini, pea na'á ne tali ha ngāue 'i he motú ko e fai fakatotolo. Na'e fetaulaki ai 'a 'Etuini mo 'Elisí mo e kau faifekau. 'I he taimi na'e toe lau ai 'e 'Etuini e Tohi 'a Molomoná, na'á ne ongo'i ha me'a makehe. Na'e lau foki 'e 'Elisí e Tohi 'a Molomoná. Na'á na fili ke papitaiso, fakataha mo hona ngaahi fohá mo e 'ofefiné.

Hili 'enau kau ki he Siasí, ko e me'a na'e fie ma'u lahi taha 'e 'Etuini ke 'ilo 'e hono fāmilí 'i 'Initia ki he ongoongolelé. Ko e palopalemá he na'e 'ikai ke 'i ai ha kau faifekau 'i 'Initia ke ako'i kinautolu! Na'e faitohi 'a 'Etuini mo 'Elisí ki he hetikuota 'o e Siasí 'o kole ange ke nau 'ave ha kau faifekau ki 'Initia.

Ne faka'ohovale lahi e me'a na'e hoko maí. Na'e uiu'i kinua 'e Palesiteni Sipenisá W. Kimipolo ke na ngāue fakafaifekau 'i 'Initia!

Pea ko kinua 'eni.

Ko e fuofua feitu'u na'á na afe ai 'i 'Initia ko e 'api e tokoua 'o 'Etuini. Na'e 'i ai foki mo e ongomātu'a mo e fanga tokoua/tuofefine 'o 'Etuini. Na'e kamata ako'i leva kinautolu 'e 'Etuini mo 'Elisí. Na'e fiefia hona fāmilí ke 'ilo ki he ongoongolelé.

Hili ha ngaahi uike si'i mei ai, na'e fakatahataha mai 'a 'Etuini mo hono fāmilí 'i he vai kaukau he kongá ki mui 'o e 'api hono tokouá. Na'e 'osi fufulu e vai, vali, mo fakafonu 'aki e vai fo'ou. Na'e teunga hinehina e tokotaha kotoa pē. Na'e tui 'e he kakai fefiné ha sikaafi na'e tāupe hifo 'i honau umá. Na'e tui 'e he kakai tangatá ha sāketi mo ha talausese faka-'Initia fā'atā.

Na'e tu'u 'a 'Etuini mo 'ene tangata'eikí 'i he loto vai kaukau. Na'e pehē 'e 'Etuini, "E Samuela Tēvita, kuo fakamafai'i au 'e Sisū Kalaisi, pea 'oku ou papitaiso

koe 'i he huafa 'o e Tamaí, pea mo e 'Aló, pea mo e Laumālie Mā'oni'oni."

Na'e ongo'i fiefia 'a 'Etuini 'i he'ene papitaiso 'ene tangata'eikí. Na'á ne toe ongo'i fiefia ange 'i he'ene papitaiso 'ene fine'eikí. 'I he faka'osinga 'o e 'ahó, na'e papitaiso 'e 'Etuini ha kakai 'e toko 18!

'I he 'aho hono hokó, na'e heka lēlue 'a 'Etuini mo 'Elisí 'i ha houa 'e ono. Na'á na 'a'ahi ki ha kau mēmipa tokolahi ange 'o e fāmilí mo ako'i ki te kinautolu e ongoongolelé. Na'e toe papitaiso 'e 'Etuini ha toe toko fā hono kāingá 'i ha vaitafe ofi mai.

Faifai pea heka lēlue 'a 'Etuini mo 'Elisí 'i ha houa 'e 16

ke 'a'ahi ki he ongomātu'a 'a 'Elisí. Na'e hoko e tamai 'a 'Elisí ko ha taki 'i ha siasi 'e taha. Na'e 'ikai ke ne papitaiso, ka na'á ne fakakaukau ko ha tohi lelei e Tohi 'a Molomoná. Na'á ne tokoni ke liliu e Tohi 'a Molomoná ki he lea faka-Teilukú, ko e taha 'o e ngaahi lea fakafonu 'oku faka'aonga 'i 'Initia.

'I he taimi ne 'osi ai e ngāue fakafaifekau 'a 'Etuini mo 'Elisí, na'e 'i ai ha kau mēmipa fo'ou fe'unga ke kamata ha taha 'o e fuofua kolo 'o e Siasí 'i 'Initia! Na'e fiefia 'a 'Etuini mo 'Elisí 'i he'ena foki ki Ha'amoá. Na'á na hounga'ia 'i hono 'ave kinua 'e he Tamai Hēvaní 'o ngāue fakafaifekau! ●

Na'e ngāue fakafaifekau 'a 'Etuini mo 'Elisí Tamalasiu 'i 'Initia he 1978. Ko 'eni kuo langa ai ha tempale faka'ofofa!